

Jani Hiekkanen

ART360 –HANKKEEN TALOUDELLISEN VAIKUTTAVUUDEN
TUTKIMINEN KOTIPAIKKAHYÖTYINDEKSIN AVULLA

Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
2011

ART360–HANKKEEN TALOUDELLISEN VAIKUTTAVUUDEN TUTKIMINEN KOTIPAIDKAHYÖTYINDEKSIN AVULLA

Hiekkanen, Jani
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Marraskuu 2011
Ohjaaja: Jullenmaa, Marja-Liisa
Sivumäärä: 36
Liitteitä:

Asiasanat: Kotipaikka, hyöty, mittari

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää ART360 –hankkeen taloudellista vaikuttavuutta kotipaikkahyötyindeksin avulla. Tutkimuksessa käytettiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen mittari oli kotipaikkahyötyindeksi. Mittarin kehitti Terttu Heino Satakunnan ammattikorkeakoulun Kankaanpään yksikössä vuonna 2002 opinnäytetyönä. Kotipaikkahyötyindeksistä on tehnyt opinnäytetyön myös Johanna Välimäki vuonna 2004.

Tämä tutkimus eroaa Heinin ja Välimäen tutkimuksista kotipaikkojen ja yritysten määrässä. Niissä kotipaikkahyötyindeksiä testattiin useassa yrityksessä ja kussakin oli vain yksi kotipaikka. Tässä tutkimuksessa on ART360 –hanke ja sillä on neljä kotipaikkaa.

Tutkimuksessa ilmeni muutama laskentatoimen ongelma, jotka selvitettiin laskentatoimen lähdemateriaalin avulla. Ongelmien selvittäminen antaa tutkimukselle suuren luotettavuuden.

ART360 –hankkeen kotipaikkahyötyindeksin tulokset ovat erittäin hyvät. Suurin osa hankkeen kustannuksista suuntautuu omalle kotipaikalle ja rahoitus tulee pääosin kotipaikan ulkopuolelta, Euroopan Sosiaalirahastolta. Kotipaikkahyötyindeksin lisäksi laskin myös kotipaikkahyödyn euroina.

THE ECONOMIC IMPACT OF ART360 –PROJECT BY USING THE HOME AREA PROFITABILITY INDEX

Hiekkanen, Jani

Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business and Administration

November 2011

Supervisor: Jullenmaa, Marja-Liisa

Number of pages: 36

Appendices:

Keywords: Home area, profitability, indicator

The purpose of this thesis was to find out the economic impact of ART360 –project by using the home area profitability index. This study used a quantitative research method. Study's indicator was the home area profitability index. The indicator was invented by Terttu Heino in Kankaanpää unit of Satakunta Polytechnic as a Bachelor's thesis in 2002. Johanna Välimäki also made a Bachelor's thesis about the home area profitability index in 2004.

This thesis differs from Heino's and Välimäki's researches in number of businesses and home areas. In those the home area profitability index was tested on many businesses and each business had one home area. In this research was ART360 –project and it has four home areas.

During the research there were few accounting problems which were solved with the source material of accounting. Solving problems gives to the research a good reliability.

The results of the home area profitability index of ART360 –project are very good. The most of the project's costs are oriented its own home are and financing comes mostly from outside of the home area, from The European Social Fund.

In addition to the home area profitability index, I calculated the home area profitability in euros also.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	5
2	ART360 –HANKE	6
2.1	Hankkeen tavoitteet	6
2.2	Hankkeen toiminta	6
2.3	Hankkeen rahoitus	7
2.4	Hankkeen arviointi.....	10
3	KOTIPAIKKAHYÖTYINDEKSI	12
3.1	Kotipaikkamäärittäminen	12
3.2	Kotipaikkahyötyindeksin laskeminen	13
4	TUTKIMUKSEN LASKENTATOIMEN ONGELMAT	15
4.1	Tulojen ja menojen mittaamisongelma.....	15
4.2	Jaksotusongelma	16
4.3	Laajuusongelma	17
4.4	Kohdistamisongelma	18
5	LASKENTAPROSESSIN KULKU	19
5.1	Tiedonkeruu ja suunnittelu	19
5.2	Menojen kotipaikkahyötyindeksi.....	19
5.2.1	Esimerkkinä yksi aikajakso hankkeen palvelujen ostoista.....	21
5.2.2	Yhteenvedo hankkeen palvelujen ostoista	23
5.2.3	Yhteenvedot kaikista kustannuksista	24
5.2.4	Menojen kotipaikkahyöty.....	26
5.3	Tulojen kotipaikkahyötyindeksi	28
6	KOTIPAIKKAHYÖTYINDEKSIIN TULOKSET.....	30
6.1	Laskennan tulokset	30
6.2	Tulosten analysointi	31
6.3	Yritystoiminnan tuomat muut hyödyt paikkakunnalle	32
7	YHTEENVETO	34
	LÄHTEET	36

1 JOHDANTO

ART360 –hanke oli toiminnassa 1.8.2008 – 31.5.2011 välisen ajan. Hankkeen tavoitteena oli lisätä kuvataiteen toimijoiden managerointi- ja liiketoimintaosaamista ja edistää kuvataiteen alan roolia yhteiskunnan eri alojen kehittäjänä. Tavoitteidensa saavuttamiseksi hankkeen toimijat loivat valtakunnallisen yhteistyöverkoston kuvataidealalle. Verkoston yhteisenä ympäristönä toimii kuvataiteen sähköistä liiketoimintaa tukeva verkkopalvelu www.art360.fi.

Hankkeen päätyttyä sitä arvioidaan projektihenkilöstön, hankkeen asiakkaiden, taloudellisen vaikuttavuuden ja hankkeen jatkuvuuden näkökulmasta. Tämän tutkimuksen tavoitteena on mitata ART360 –hankkeen taloudellista vaikutusta kotipaikkahyötyindeksin avulla. Tutkimusta varten minulle on annettu käyttöön 1.8.2008 – 30.4.2011 väliseltä ajalta eli miltei koko hankkeen toiminnan ajalta kaikki maksatushakemukset, rahoitusseurantalomakkeet ja pääkirja-avaimet.

Tutkimuksen tuloksien saamiseksi teen laskentataulukkoja, joista ilmenee miltä alueelta raha on tullut ja minne rahan hyöty on mennyt vaikuttamaan. Nämä taulukot jaotellaan kustannuslajeiksi ja jaksotetaan kolmannesvuosiksi. Näistä taulukoista kootaan lopuksi yhteenvedot, joista saa helposti laskettua hankkeen kotipaikkahyötyindeksin. Lisäksi lasken myös hankkeen kotipaikkahyödyn euroina.

Kotipaikkahyötyindeksin laskeminen hankkeelle auttaa näkemään, kuinka suuri taloudellinen vaikutus ART360 –hankkeen toiminnalla on heidän omille kotipaikoille. Kotipaikkoja hankkeella on neljä: Helsinki, Tampere, Satakunta ja Oulu. Indeksintuloksista saadaan viitettä siitä, onko hankkeen tavoitteessa liiketoimintamallien kehittämisessä ja liiketoimintaosaamisen vahvistamisessa onnistuttu.

2 ART360 –HANKE

Kuvataide ja kuvataiteilijat ovat uusien haasteiden edessä. Taide on muuttunut merkittävästi, mikä ei ole pelkästään taiteilijan työn toimintaympäristössä irrallinen muutos, vaan taiteen muutos on osa koko yhteiskunnan kulttuurin muutosta. Taiteella on nykyään heikko asema yhteiskunnassa. Taiteilijoiden yrittäjyyden tukeminen sekä kuvataiteen kentän rakenteiden vahvistaminen nähdään keinoina parantaa taiteen asemaa. Toisaalta taiteen potentiaalin vajaakäyttö suomalaista innovaatioita ja kilpailukykyä rakennettaessa on tiedostettu ongelma (Nurmi & Kuusimäki. 2008).

Opetusministeriön luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen –julkaisussa sanotaan, että kuvataidealan markkinointi- ja liiketoimintaosaaminen on varsin heikkoa. Nyt on kehitettävä osaava verkosto, joka keskittyy juuri kuvataiteen managerointi- ja liiketoimintaosaamisen kehittämiseen.

2.1 Hankkeen tavoitteet

ART360 –hankkeen päätavoitteena on nimenomaan lisätä kuvataiteen toimijoiden käytännönläheistä ja tavoitteelliseen toimintaan tähtäävää managerointi- ja liiketoimintaosaamista ja löytää uusia liiketoimintamalleja edistääkseen kuvataiteen alan roolia yhteiskunnan eri alojen kehittäjänä. Uusien liiketoimintamallien kehittäminen, liiketoimintaosaamisen vahvistaminen, verkostoyhteistyön organisoituminen ja kuvataidetoimijoiden ammattimaisuuden kehittäminen ovat hankkeessa mukana olevien toimijoiden yhteisenä tavoitteena (Nurmi & Kuusimäki. 2008).

2.2 Hankkeen toiminta

ART360 –hankkeen alueiden kuvataidetoimijat ovat Tampere, Satakunta, Oulu, Helsinki ja Helsingin alueeseen sisältyvät Suomen Taiteilijaseura, Kuvasto, Taidemaalariliitto ja AV-arkki. Lisäksi on vielä Kuopion alue, joka on verkoston ulkojäsen omalla painopistealueella. Kuopion alueen toimija hakee rahoitusta Itä-Suomen ESR-suuralueohjelmasta. Hanketta koordinoi Satakunnan ammattikorkeakoulu. Hankkeen

kaikki osatoteuttajat lueteltuna ovat AV-arkki ry, Helsingin Taiteilijaseura ry, Kuvas-to ry, Oulun Taiteilijaseura -63 ry, PROTO ry, Suomen Taiteilijaseura, Taidemaalari-liitto ja Tampereen Taiteilijaseura ry (Nurmi & Kuusimäki. 2008).

Kuvataiteen managerointia edistäviä tahoja ovat muun muassa tiedottajat, galleristit, tuottajat, kuraattorit, levittäjät ja jakelijat. Hankkeen kannalta on tärkeää vahvistaa managerointia tekevien tahojen kanssakäymistä ja ammattiosaamista ja löytää sieltä kautta uusia toimintamalleja. Manageritoiminnan kehittämistä varten luodaan oppimisympäristö, jonka tarkoitus on kehittää hankkeen verkoston liiketoimintaosaamis-ta. Oppimisympäristö pitää sisällään muun muassa markkinoinnin ja myynnin, tai-teen uudet jakelukanavat, sähköisen liiketoiminnan, uudet rahoitusmallit, talouden suunnittelun, sopimuskäytänteet ja tekijäoikeudet. Valtakunnallisen verkoston luo-massa oppimisympäristössä käytetään hyödyksi verkko-oppimismahdollisuuksia. ART360 –hanke järjestää koulutuksia, joiden tärkeänä osana ovat alueelliset Case-tyyppiset projektit, joiden kautta sovelletaan koulutuksissa opittuja asioita käytän-töön ja kehitetään toimintamallia entisestään (Nurmi & Kuusimäki. 2008).

2.3 Hankkeen rahoitus

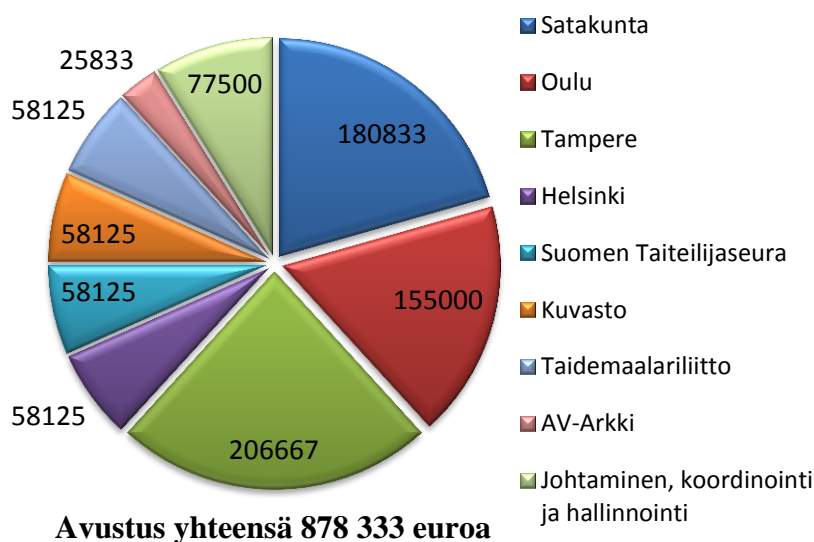
ART360 –hankkeen tulot muodostuvat Euroopan Sosiaalirahaston tuesta ja kuntara-hasta. ESR:n eli Euroopan sosiaalirahaston ohjelmassa tuetaan työllisyyttä ja osaa-mista edistäviä hankkeita. Tällä rahoituksella pyritään tukemaan heikoimmassa ase-massa olevia ryhmiä ja edistetään tasa-arvoisuutta. ESR-ohjelman rahoituksella halu-taan myös edistää hankkeen työllisyyttä ja kilpailukykyä (Nurmi & Kuusimäki. 2008).

Euroopan sosiaalirahasto tukee työelämän ja yritystoiminnan kehittämistä lisäämällä työntekijöiden ja yrittäjien osaamista ja ammattitaitoa. ESR-ohjelmassa rahoitetaan hankkeita, jotka kouluttavat esimerkiksi pitkäaikaistyöttömiä tai vajaakuntoisia ihmisiä työelämään. Tavoitteina ovat työllistymisen edistäminen, syrjäytymisen ehkäisy ja työssä pysyminen. Ohjelmassa myös rahoitetaan rakenteellisen kehittämisen hank-keita, jotka sisältävät esimerkiksi koulutusjärjestelmien ja työpaikalla tapahtuvan op-pimisen uudistamista. Hankkeilla parannetaan koulutuksen vastaavuutta työelämän

tarpeisiin, koulutuksesta työelämään siirtymistä sekä aikuisväestön edellytyksiä osallistua koulutukseen (Rakennerahastojen www-sivut 2011).

Valtio, kunnat ja yksityinen sektori eli kansalliset tahot osallistuvat Euroopan sosiaalirahaston ohjelman rahoittamiseen. Ohjelman julkinen kokonaisrahoitus on noin 1 414 miljoonaa euroa, josta Euroopan Unionilta tuleva rahoitus on yhteensä noin 615 miljoonaa euroa. Ohjelma on varannut kansalliseen julkiseen rahoitukseen 799 milj. euroa (Rakennerahastojen www-sivut 2011).

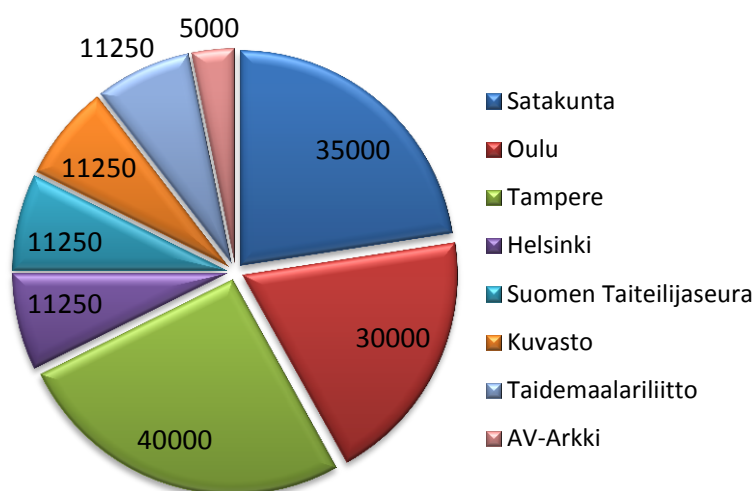
ESR-ohjelmassa on mukana valtakunnallinen osio ja neljä alueellista osiota. Suomessa toteutettava Euroopan sosiaalirahaston ohjelma jakaantuu valtakunnalliseen ja alueelliseen osioon. Valtakunnallisiin hankkeisiin ohjautuu noin puolet sosiaalirahaston rahoituksesta. Ne, kuten alueellisista osioistakin rahoitettavat hankkeet, toteutetaan alueittain. Etelä-Suomella, Länsi-Suomella, Itä-Suomella ja Pohjois-Suomella on oma alueellinen osionsa, jotka perustuvat alueiden työllisyyteen, elinkeinoon ja osaamiseen (Rakennerahastojen www-sivut 2011).

Kuva 1. ESR avustukset alueittain

Euroopan Sosiaalirahaston avustuksista alueittain on selkeästi nähtävissä kuvassa 1. Suomen Taiteilijaseura, Kuvasto, Taidemaalari liitto ja AV-Arkki kuuluvat Helsingin alueeseen, joten tässä tutkimuksessa heille suunnatut avustukset katsotaan menneen Helsingin alueelle hyödyttämään. Lisäksi hankkeelle myönnettiin johtamiseen, hallintointiin ja koordinointiin tarkoitettu raha, joka tutkimuksessa katsotaan menneen vaikuttamaan tasaisesti jokaiselle kohteelle. Siitä puhun tarkemmin tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa.

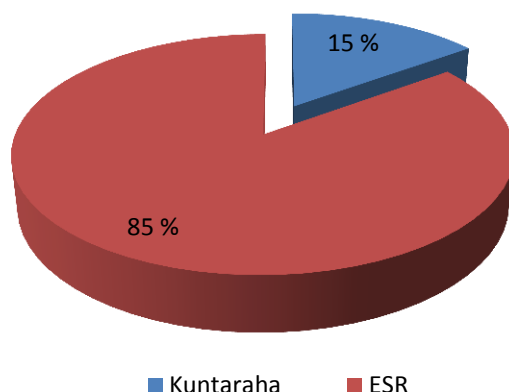
ART360 –hankkeelle on myönnetty myös kuntaraha. Kuntarahan suuruus hankkeelle on 155 000 euroa, jonka jakaantuminen alueittain on havainnollistettu kuvassa 2.

Kuntaraha yhteensä 155 000 euroa

Kuva 2. Kuntaraha alueittain

Näiden lukemien perusteella voidaan laskea tulojen kotipaikkahyötyindeksipisteet. Tulojen indeksipisteet ovat aina samat, koska jokainen alue saa 85 % valtiolta ja 15 % kunnalta.

kuva 3. Kuntarahan ja ESR:n avustuksien jakaantuminen

2.4 Hankkeen arviointi

Hankkeen tuloksia arvioidaan Satakunnan ammattikorkeakoulussa kehitetyllä ohjaavan arvioinnin mittaristolla, joka pohjautuu Balanced Scorecard –mittaristoon. Tässä hankkeessa käytettävän sovelletun mittariston eri osa-alueita ovat projektihenkilöstö, hankkeen asiakkaat, taloudellinen vaikuttavuus ja hankkeen jatkuvuus. Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää ART360 –hankkeen taloudellista vaikuttavuutta kotipaikkahyötyindeksin avulla. Hankkeen seuranta hoidetaan reflektoinnilla (pohditaan ja käydään läpi kokemuksia erilaisista tilanteista jälkeenpäin) koko hankkeen ajan, jotta huonot käytänteet voitaisiin korjata heti ja hyvät käytänteet tunnistettaisiin (Nurmi & Kuusimäki. 2008).

Balanced scorecard eli tasapainotettu mittaristo esiteltiin ensimmäisen kerran professorien Kaplanin ja Nortonin kirjoittamassa artikkelissa, joka julkaistiin Harvard Business Review -lehden numerossa 1/1992. Balanced scorecardissa pyritään organisaatiota tarkastelemaan neljästä eri näkökulmasta, jotka ovat taloudellinen näkökulma, prosessinäkökulma, asiakasnäkökulma ja oppimisen ja kasvun näkökulma. Tämä on tasapainotetun mittariston tyypillinen alkuperäinen perusmalli. Toiminnan ohjaus on tarkoitus yhdistää kyseisen organisaation pitkäaikaiseen visioon ja strategiaan (Opetushallituksen www-sivut 2010).

Taloudellisen näkökulman keskeisiä asioita ovat muun muassa, minkälaiset odotukset omistajilla on organisaation kasvu- ja kannattavuusvaatimusten suhteen, miten resursseja käytetään taloudellisesti ja miltä meidän tulee näyttää, jotta onnistuisimme taloudellisesti. Asiakasnäkökulman tärkeimmät asiat ovat, miltä meidän on näytettävä asiakkaiden silmissä ja mitä asiakkaiden tarpeita lähdetään tyydyttämään ja miksi asiakkaat olisivat valmiita maksamaan siitä (Opetushallituksen [www-sivut 2010](#)).

Prosessinäkökulman keskeiset asiat ovat muun muassa, missä sisäisissä prosesseissa on onnistuttava, jotta omistajat ja asiakkaat olisivat tyytyväisiä, ja millä prosesseilla saadaan tuotetuksi asiakkaiden mukaista arvoa sillä tavalla, että omistajienkin odotukset täyttyvät. Oppimisen ja kasvun näkökulmasta tärkeitä asioita ovat ainakin, mitä edellytyksiä organisaatiolla on säilyttääkseen ja kehittääkseen tarvittavan osaamisen ja prosessien tehokkuuden ja tuottavuuden turvaamisen. Tärkeä asia on myös, miten säilytämme kykymme muuttua ja kehittyä, jotta saavutamme visiomme (Opetushallituksen [www-sivut 2010](#)).

Kun mittaristo on hyvin ja tarkkaan laadittu, kertoo se organisaation ja yksikön strategiasta. Jokaisen tasapainotetun mittariston sisältävistä mittareista pitää kuulua syyseurausketjuun, joka kertoo organisaatiolle strategian merkityksestä. Mittariston tarkoituksena on auttaa organisaatiota keskittymään keskeisimpään asiaan sillä hetkellä. Balanced scorecard pyrkii kuvaamaan selkeästi kaikki keskeiset perusasiat, joista organisaation toiminnan onnistuminen riippuu (Opetushallituksen [www-sivut 2010](#)).

3 KOTIPAIKKAHYÖTYINDEKSI

Kotipaikkahyötyindeksi syntyi Satakunnan ammattikorkeakoulun ja Kankaanpään yrittäjäyhdistyksen yhteistyön tuloksena Kankaanpäässä vuonna 2002. Mittarilla pyritään määrittämään, paljonko yrityksen toiminta tuo hyötyä omalle kotipaikkakunnalleen (Heino 2002, 4).

Kotipaikkahyötyindeksi mittarista tehtiin laskentatoimeen perustuva, jotta saavutetaisiin suurempi luotettavuus kuin perinteisissä mielipidetutkimuksissa. Mielipidetutkimukset ovat toki hyviä tietyissä tilanteissa, mutta valitettavasti mielipidetutkimuksen tekijä voi kyselylomakkeissa tai haastatteluissa päästä vaikuttamaan tahallaan tai tahattomasti vastaajan antamiin vastauksiin (Heino 2002, 4). Koska tämä mittari on pelkästään laskentatoimeen perustuva, niin luotettavuuden ongelmat vähenevät murtosaan verraten mielipidetutkimukseen.

Kotipaikkahyötyindeksiä ei ole sovellettu muissa tutkimuksissa kuin Terttu Heinin ja Johanna Välimäen opinnäytetöissä vuosina 2002 ja 2004. Kotitalouksien ostokäyttäytymistä on mitattu satunnaisesti Satakunnan alueella 1990 –luvulta lähtien. Nämä tutkimukset ovat olleet puhelimen kautta tapahtuvia haastatteluita.

Kotipaikkahyötyindeksiä on käytetty sen yhdeksän vuoden olemassaolo aikana siis verrattain vähän. Se on mielestäni hieman yllättävä seikka, koska kotipaikkahyötyindeksi on mielestäni melko aukoton tapa selvittää liiketoiminnan tuoma hyöty kotipaikkakunnalle. Tutkimus ei vaadi kuin kohtuullisen täsmälliset kirjanpidot, joissa merkityt rahatapahtumat ilmentävät, mistä raha on lähtenyt ja minne se on mennyt.

3.1 Kotipaikkamäärittäminen

Ennen kuin kotipaikkahyötyindeksi laskelmia voidaan suorittaa, pitää määrittää kotipaikka. Kotipaikan määrittäminen vaihtelee suuresti eri alojen kohdalla. Jossain tapauksissa saattaa kotipaikkana olla kokonainen valtio tai jopa esimerkiksi Euroopan Unioni. Kotipaikkana voi toimia vain pieni kylä. Kotipaikan koko riippuu täysin tutkittavan kohteen kokoluokasta, joten kotipaikan määrittämisellä ei oikeastaan ole kai-

kenkattavaa ohjenuoraa (Välimäki 2004, 12). Esimerkiksi porilainen yritys voi olla alansa ainoa toimija koko Satakunnan alueella, joten tämä yritys voi pitää ”kotipaikkanaan” koko Satakunnan aluetta. Jos kilpailija perustaa samankaltaisen yrityksen naapurikuntaan, niin kotipaikka saattaa näin pienentyä kattamaan Porin kaupungin. Jos kilpailija perustaa yrityksensä Poriin, niin kotipaikka voi pienentyä kattamaan vain osan Poria. Jos kilpailija menee konkurssiin, niin jälleen kotipaikka kasvaa entiselleen.

Tässä tutkimuksessa on kotipaikoiksi määritelty kolme kaupunkia (Helsinki, Tampere ja Oulu) ja koko Satakunnan alue. Kuten Terttu Heino tutkimuksessaan mainitsee, niin kotipaikaksi voidaan määritellä koko Suomi, kun tehdään esimerkiksi kansainvälisiä vertailuja.

3.2 Kotipaikkahyötyindeksin laskeminen

Kotipaikkahyötyindeksin laskutoimitus on seuraavanlainen:

Ensiksi lasketaan yrityksen tuloista ja menoista omat indeksilukunsa, jotka lasketaan yhteen sen jälkeen. Yrityksen tuloista katsotaan, kuinka paljon yritys tuo rahaa kotipaikalle ja kuinka suuri osa niistä tulee kotipaikkakunnan ulkopuolelta. Yrityksen menoista tutkitaan, kuinka paljon yritys jättää omaa rahaa kotipaikkakunnalle ja paljonko menoista jää omalle paikkakunnalle.

Kuten aiemmin mainitsin, niin sekä tuloista että menoista muodostetaan oma indeksilukunsa. Molemmat muodostavat oman ”puoliskonsa” lopullisesta kotipaikkahyötyindeksistä. Paras mahdollinen tulos on 100. Eli tulojen ja menojen osalta kummastakin voi saada 50 pistettä. Jos kaikki yrityksen menorahat sijoitetaan omalle paikkakunnalle, niin kotipaikan saama hyöty on paras mahdollinen. Tällöin pisteet olisivat 50. Toisessa ääripäässä tuloksen ollessa 0, on silloin yritys sijoittanut kaikki ostonsa kotipaikan ulkopuolelle (Heino 2002, 12).

Tuloissa indeksin arvoksi saadaan 50, jos kaikki tuotteet/ palvelut myydään kotialueen ulkopuolelle. Jos taas kaikki myynnit kohdistuvat omalle paikkakunnalle, niin tulee indeksi-arvoksi 25, koska myynnintuotto menee kotipaikalle, mutta ne myös tu-

levat kotipaikalta. Parhaan mahdollisen pistemäärän 100 saa, jos yritys ostaa kaiken omalta kotipaikalta ja myy kaiken kotipaikan ulkopuolelle.

Terttu Heinon opinnäytetyössään kehittämä kotipaikkahyötyindeksin laskukaava on seuraava:

$$KHi = 50 \times ko\% + 50 \times um\% + 25 \times km\%$$

KHi = kotipaikkahyötyindeksi

ko-% = Kotipaikkakunnalta suoritettujen ostojen %-osuus

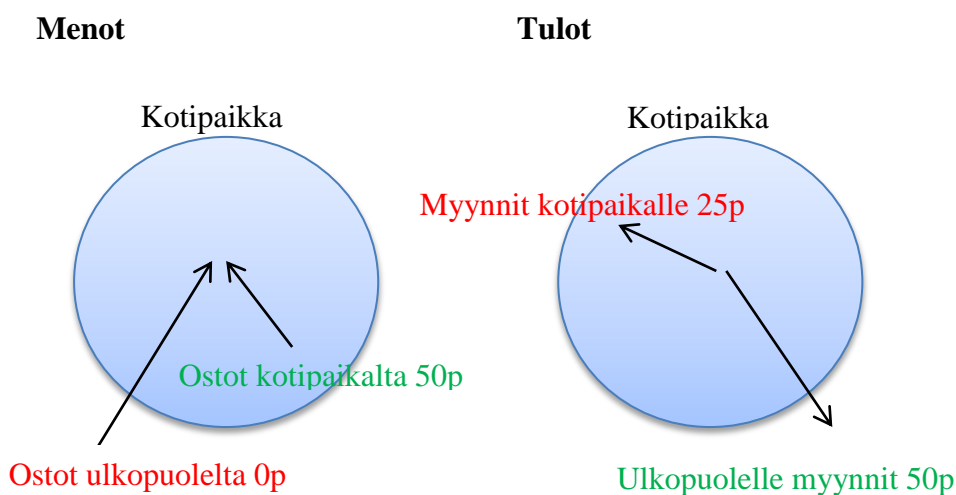
um-% = Ulkopuolelle suoritettujen myyntien %-osuus

km-% = Kotipaikalle suoritettujen myyntien %-osuus

Heino on myös kehittänyt laskukaavan, jolla voi muuttaa kotipaikkahyötyindeksin kätevästi euromuotoon seuraavalla tavalla:

$$2 \times KHi \times \text{liikevaihto}$$

Tässä työssä liikevaihdon paikalla on hankkeen budjetti, koska myyntiä ei hankkeella ole, vaan kaikki tulot tulevat Euroopan Sosiaalirahastolta ja kuntarahasta. Kaavaan pitää lisätä kerroin 2, jotta saadaan laskettua hyöty kotipaikkakunnalle sekä myyntien että kotipaikkakunnalta suoritetuista ostoista. Ilman tätä kerrointa, kaava kertoisi ai-noastaan sen, kuinka suuri osa liikevaihdosta hyödyttää kotipaikkaa (Heino 2002, 27).

Kuva 4. Toimintojen maksimipistemäärät

4 TUTKIMUKSEN LASKENTATOIMEN ONGELMAT

4.1 Tulojen ja menojen mittaamisongelma

Mittaamisongelma kohdistuu hankkeen laskentatoimen rekisteröintijärjestelmään ja sen tarkkuuteen ja selkeyteen (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 43). Tutkimuksen kannalta tärkeintä on, että kirjanpitoaineistosta saa selville kuinka paljon prosentuaalisesti kustannuksista jää hyödyttämään kotipaikkaa. Tuloissa ei ole kauheasti mittaamisongelmaa, koska kaikki tulot ovat avustuksia ja tukia. Käteismaksuja ei hankkeella ole, jotka olisivat olleet haasteellisia selvittää. Menot pitää mitata menolajeittain, millä tavalla ne jakaantuvat kotipaikan ja kotipaikan ulkopuolelle maksetuiksi menoiksi.

Henkilöstökustannukset eli työntekijöille maksetut palkat kohdistetaan tutkimuksessa katsomalla hänen asuinpaikkansa eli mistä palkka maksetaan ja sitten tarkistetaan hänen verotuskuntansa eli minne raha menee vaikuttamaan. Henkilöstökustannukset mitataan työntekijäkohtaisesti. Joissakin tapauksissa saattaa olla, että työntekijä muuttaa paikkakunnalta toiselle kesken vuoden, mutta verotuskunta ei vaihdu ennen kuin seuraavan vuoden alussa. Tässä tutkimuksessa lasketaan hyödyn menevän sinne, missä virallisesti on verotuskunta sillä hetkellä.

Suurimmat ongelmat kohdistuvat matkakustannuksiin. Hankkeen kirjanpidoissa ei käy jokaisessa kohdassa selväksi, onko ostettu meno-paluu lippu vai meno- ja paluulippu erikseen, jolloin osa hyödystä menee kotipaikan ulkopuolelle. Hankkeen kirjanpidossa on myös tapahtumia, joissa ei ole eriteltynä, kuinka suuri osa matkakustannuksista menee majoituskuluihin ja junalippuihin ja niin edelleen. Onneksi tällaisia epäselvyyksiä ei ole kohtuuttomasti, jotta saavutettaisiin riittävä luotettavuus tutkimuksen hyödyllisyyttä arvioitaessa.

Palvelujen ostot ovat melko selkeät määrittää. Hankkeen kirjanpidoista löytyy melko hyvin kaikki tiedot ostetuista palveluista eli missä kaupungissa kyseinen palvelun tarjoaja vaikuttaa ja mikä kotipaikoista kyseisen palvelun tilaa. Vuokramenoihin menevä hyöty saadaan ihan katsomalla, millä paikkakunnalla kyseiset vuokratilat ovat.

Samaten Hotelli- ja majoituskuluissa menee hyöty sinne, missä kyseinen majoituspaikka sijaitsee.

Tulojen mittaaminen on tässä tutkimuksessa melko yksinkertaista. ART360 -hankkeella ei ole lainkaan myyntituloja, vaan hankkeen ainoat tulot nimittäin ovat avustukset ja tuet, jotka tulevat Euroopan Unionilta/ valtiolta ja kaupungilta/ kunnalta. Kaikista tuista ja avustuksista tulee 85 % Euroopan Sosiaalirahastolta ja siis 15 % tulee kuntarahana. Euroopan Unionilta saadut tuet katsotaan laskelmissa tulleen kotipaikan ulkopuolelta ja kunnan avustukset kotipaikalta. Nämä on helppo sijoittaa kotipaikkahyötyindeksin laskentakaavaan tulojen puolelle.

Ainoa tulojen mittaamisessa ilmentyvä ongelma on, kun Satakunnalle on osoitettu 77 500 euron avustusraha EU:n taholta ART360 –hankkeen johtamista, koordinointia ja hallinnointia varten. Tämä raha siis käytännössä jakaantuu jokaiselle alueelle jossakin määrin, joka on hankala mitata. Rahoituskohteita on kahdeksan kappaletta: Satakunnan, Tampereen, Oulun, Helsingin lisäksi ovat vielä Suomen Taiteilijaseura, Kuvasto, Taidemaalari liitto ja AV-Arkki, jotka kuuluvat Helsingin alueeseen. Tässä työssä oletetaan tämän 77 500 euron avustuksen menneen tasaisesti vaikuttamaan jokaiseen kohteeseen eli 9687,50 euroa lasketaan menneen jokaiselle kohteelle.

4.2 Jaksotusongelma

Jaksotusongelma tarkoittaa ongelmaa, mille aikakaudelle rahatapahtuma sijoittuu. Tässä tutkimuksessa ei käytännössä jaksotusongelmaa paljoakaan ole, sillä hankkeella ei ole ollenkaan poistoja, joihin jaksotusongelmaa pääasiassa painottuu (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 42).

Päätin ottaa kirjaamisperusteeksi maksuperusteen. Kuten Johanna Välimäki työssään sanoo, että kirjaamisperusteeksi käy maksuperuste, koska tutkimusta ajatellen on tärkeämpää se, että tulot ja menot kirjataan oikein eikä niinkään niiden ajankohta.

4.3 Laajuusongelma

Avainkysymys on mitä tuloja ja menoja laskelmiin sisällytetään. Jos laskelmista kaiken kaikkiaan tulisi liian laaja, on joitakin tuloja ja menoja jätettävä laskelmien ulkopuolelle. Karsittaessa on mietittävä huolellisesti, minkä tai mitkä laskelmat on jätettävä tutkimuksen ulkopuolelle, ettei tutkimuksen luotettavuus kärsisi (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 41).

Kirjanpito aineistoa on käytössä todella paljon. Aineistosta löytyy tarkat tiedot 1.8.2008 – 30.4.2011 väliseltä ajalta, joten on helppo päätellä, että siihen mahtuu paljon rahatapahtumia. Laajuusongelmaa pienentääksemme jätämme pois aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot. Ne koostuvat erittäin pienistä rahatapahtumista ja ne kohdistuvat käytännössä kaikki omalle kotipaikalle. Niillä ei siis ole tutkimuksen tuloksen kannalta suurtakaan merkitystä.

Maksatushakemuksista ja rahoitusseurantalomakkeista löytyy rahatapahtumat suurempina kokonaisuuksina ja usein niitä ei tarvitse kauheasti pilkkoa pienemmiksi. Joissakin tapauksissa pitää katsoa tarkemmin pääkirja-avaimesta, jotta saisi luotettavan tuloksen. Tässäkin kohden piti miettiä laajuusongelmaa. Työstä tulisi aivan kohtuuttoman laaja, jos erittelisin kaikki rahatapahtumat mahdollisimman pieninä. Tällainen pilkkominen aiheuttaisi vain muutamien kymmenien eurojen eron hankkeen lopputuloksissa, jossa liikevaihto on hieman yli miljoona.

Laajuuskysymys tuli esille miettiessäni, kuinka tarkaksi sijoitan rahatapahtumat ajallisesti. En katso tarpeelliseksi merkitä näitä päivántarkkuuteen. Se jälleen paisuttaisi työn laajuutta tarpeettoman isoksi. Pääkirja-avaimista on hyvä kuitenkin tarkistaa, onko rahatapahtumat otettu vain kertaalleen ja täsmääkö pienemmiksi pilkotut luvut pääkirja-avaimissa maksatushakemuksissa olevien suurempien yhteislukujen kanssa. Kirjanpidot on lajiteltu kolmannes vuosittain eli neljän kuukauden jaksoihin, joka on mielestäni riittävän tarkka aikaväli tutkimuksen kannalta.

4.4 Kohdistamisongelma

Kohdistamisongelmassa on kysymys hankkeen tulojen ja menojen kohdistamisesta oikeille toiminnoille, tulosityksiköille, tuotteille tai palveluille (Neilimo & Uusi-Rauva 2005, 42). Ainoa merkittävämpi kohdistamiseen liittyvä ongelma on se, pystytäänkö kirjanpidon perusteella kaikki kustannukset kohdistamaan oikealle paikkakunnalle, sillä kotipaikkojahan tällä hankkeella on neljä kappaletta.

Kohdistamisongelmaa ei tässä työssä liiemmin ole. Kirjanpitoaineistosta käy melko helposti selville, mille kotipaikalle mikäkin lasku kuuluu. Ostoissa on selkeästi merkitty, mistä palvelu/ tuote on hankittu ja minne se on mennyt. Ainoat kohdistamiseen liittyvät ongelmat ovat matkakustannuksissa olevat majoituskulut eli kuinka suuri osa laskun summasta kuuluu majoitukseen ja matkaan.

5 LASKENTAPROSESSIN KULKU

5.1 Tiedonkeruu ja suunnittelu

Kuten jo mainittu tässä tutkimuksessa lasketaan kotipaikkahyötyindeksi ART360 –hankkeelle. ART360 –hankkeen projektipäällikkö Tomi Kuusimäki haki taloushallinnon opiskelijaa tekemään hankkeen rahatapahtumista laskelmat, jotka mittaavat kotipaikkahyötyä. Otin heihin yhteyttä ja sain työpaikan. Työtä varten minulle annettiin hankkeelta tutkimusmateriaaliksi heidän projektisihteeriltä Nadja Eckhardtilta hankkeen kaikki maksatushakemukset, rahoitusseurantalomakkeet ja pääkirjaavaimet. Tutkimuksen aikana Nadja Eckhardt on yhtenä tietolähteenä, kun tarvitaan tarkempaa tietoa erilaisista rahatapahtumista. T&K –suunnittelija (tutkimus- ja kehittämistoiminnan suunnittelija) Marjo Lehdolta saa tarkkoja tietoja hankkeen budjetista. Työtä varten annettu aineisto on ajalta 1.8.2008 – 30.4.2011. Aineisto on melkein hankkeen koko ajalta, joten tutkimuksen luotettavuus pitäisi olla hyvä.

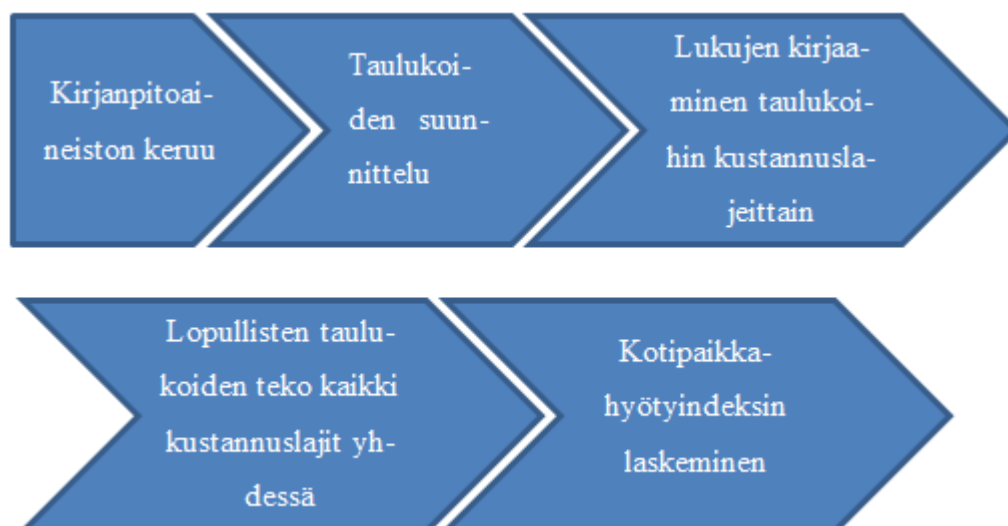
Kun tarvittava kirjanpitoaineisto on saatu, seuraavaksi jaottelen menokustannukset neljään eri kustannuslajiin: Henkilöstökustannuksiin, palvelujen ostoihin, matkakustannuksiin ja muihin kustannuksiin. Teen joka osastolle erillisen taulukon, josta ilmenee rahanliikkeet. Oli aikaa vievää suunnitella sellainen taulukko, josta ilmenee mistä alueesta raha on tullut ja minne se on mennyt, koska kotipaikkoja on niin monta. Piti suunnitella toimiva taulukko, josta ilmenee kaikki tarvittava kotipaikkahyötyindeksiä varten.

5.2 Menojen kotipaikkahyötyindeksi

Kun itse menojen laskentaprosessi alkaa, olen jo saanut hankkeen kirjanpitoaineiston ja suunnitellut toimivat laskentataulukot. Sen jälkeen merkitsen taulukkoon kohta kohdalta annetun aineiston perusteella, että mistä raha on lähtenyt ja mihin mennyt. Tämä on työläs vaihe, koska rahatapahtumia oli yhteensä satoja kappaleita, ja jokainen piti kirjata kahteen kertaan eli mistä raha tuli ja minne meni. ART360 –hanke oli valmiiksi jaksottanut kirjanpitoaineistonsa kolmannesvuosiksi, jota en katsonut tutkimuksen kannalta huonoksi. Käytän sitä jaksotusta myös tässä tutkimuksessa. Aika-

jaksoja on kutakin neljää kustannuslajia kohti kahdeksan kappaletta, vuoden 2008 elokuusta vuoden 2011 huhtikuuhun asti. Näitä kyseisiä taulukoita teen siis yhteensä 32 kappaletta. Näistä taulukoista kokoon sitten myöhemmin yhteenvedot, joista on helppo laskea hankkeen kotipaikkahyötyindeksi.

Maksatushakemuksista ja rahoitusseurantalomakkeista ilmenee kätevästi rahatapahtumat suurempina kokonaisuuksina ja pääkirja-avaimista saa tarkempaa tietoa, jossa on rahatapahtumat pilkottu hieman pienempiin osiin. Esimerkiksi useissa tapauksissa Art360 –hanke on tilannut luennoitsijan hankkeen ulkopuolelta. Pääkirja-avaimesta selviää usein nopeasti, että mihin tällaisen vierailevan luennoitsijan saama palkka menee vaikuttamaan.

Kuva 5. Opinnäytetyöprosessin kulku

Minun pitää ensiksi laskea henkilöstökustannukset, palvelujen ostot, matkakustannukset ja muut kustannukset erikseen omiin taulukoihinsa, koska kirjanpitoaineistoa ja rahatapahtumia on niin paljon, ettei niitä kaikkia saa heti mahdutettua samaan taulukkoon. Koska kirjanpitoaineisto oli neljän kuukauden jaksoissa, niin tein yhden taulukon yhdestä jaksosta. Kun olen taulukoinut kaikki rahatapahtumat kustannuslajeittain, niin yhdistän lopuksi ne tulokset yhteen ja samaan taulukkoon.

Teen myös jokaisen kustannuslajin lopuksi taulukon, josta ilmenee, kuinka monta rahatapahtumaa kohdistuu omalle kotipaikalle ja alueen ulkopuolelle. Niistä saa kätevästi laskettua prosenttiosuudet, joita tarvitaan kotipaikkahyötyindeksiä varten.

Seuraavaksi kuvaan tarkemmin työni laskentaprosessia, jota on havainnollistettu esimerkkitaulukkoilla ja kuvilla. Ensiksi olen poiminut satunnaisen aikajakson palvelujen ostojen laskelmista, josta saa hyvän käsityksen niistä taulukoista, joita tein tutkimusta varten. Näistä laskelmista saa sitten lukemat lopullisia taulukkoja varten, joista pystyy laskemaan hankkeen menojen kotipaikkahyötyindeksin.

5.2.1 Esimerkkinä yksi aikajakso hankkeen palvelujen ostoista

Tässä esimerkkinä palvelujen ostoista taulukko 1, joka on jaksosta 5-8/2009. Vasen puoli ilmaisee rahan tulon ja oikea puoli ilmaisee rahan menon. Esimerkiksi taulukon 1 ensimmäinen rahatapahtuma, jossa Sasha Huberilta on ostettu palvelu, on ostettu Helsingistä ja se on mennyt vaikuttamaan Helsinkiin. Näitä kyseisiä taulukoita piti siis tehdä 32 kappaletta, joista saadaan koottua lopulliset yhteenvedot.

Taulukko 1. Esimerkkiotos laskelmista.

Palvelujen ostot 5-8/2009	Raha on tullut					Raha on mennyt				
	Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu	Muu	Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu	Muu
Sasha Huber	1340,00					-1340,00				
Inka Järvinen	950,00					-950,00				
Oy Studio 8*10 Ab Ltd	900,00					-900,00				
Studio Tomi Aho					1500,00		-1500,00			
Rising	150,00					-150,00				
Opetusalan koulutuskeskus		1360,00					-1360,00			
Helsingin kaupunki	1000,00					-1000,00				
PROTO ry: aineet ja tarvikkeet				4,50						-4,50
PROTO ry: aineet ja tarvikkeet				39,00						-39,00
PROTO ry: aineet ja tarvikkeet				17,20						-17,20
PROTO ry: henkilöstökust.				3175,34						-3175,34
PROTO ry: palvelujen ostot				259,38						-259,38
PROTO ry: muut kust.				42,00						-42,00
PROTO ry: muut kust.				553,80						-553,80
STS: henkilöstökust.	1482,06					-1482,06				
STS: henkilöstökust.	1091,59					-1091,59				
STS: matkakust.	75,80					-75,80				
Taidemaalariliitto ry: henkilöstökust.	2840,34					-2840,34				
Taidemaalariliitto ry: henkilöstökust.	3322,22					-3322,22				
Taidemaalariliitto ry: matkakust.	165,80					-165,80				
Taidemaalariliitto ry: muut kust.	15,00					-15,00				
TTS: henkilöstökust.		5300,85					-5300,85			
TTS: henkilöstökust.		2030,24					-2030,24			
TTS: henkilöstökust.		4844,06					-4844,06			
TTS: matkakust.		77,50					-77,50			
Kuvasto ry henkilöstökust.	1308,68					-1308,68				
HTS: henkilöstökust.	5013,37					-5013,37				
HTS: henkilöstökust.	630,09					-630,09				
HTS: henkilöstökust.	607,45					-607,45				
HTS: henkilöstökust.	183,02					-183,02				
HTS: henkilöstökust.	507,48					-507,48				
HTS: matkakust.	97,00					-97,00				
HTS: matkakust.	96,00					-96,00				
Av-Arkki henkilöstökust.	1028,48					-1028,48				
Yhteensä	22804,38	13612,65	0,00	4091,22	1500,00	-22804,38	-15112,65	0,00	-4091,22	0,00

Taulukosta 1 voidaan huomata, että kaikissa muissa paitsi Studio Tomi Ahon ostos-
sa, pysyi hyöty kotipaikan sisäpuolella. Tässä rahatapahtumassa on Tampere ostanut
jotain vieraalta paikkakunnalta ja näin raha lähtee Tampereelta ja menee hyödyttä-
mään ulkopuolista aluetta, joka voi olla mikä tahansa muu paikkakunta Suomessa
paitsi nämä ART360 –hankkeen neljä kotipaikkaa. Tämän tyyppiset rahatapahtumat
pudottavat hankkeen kotipaikkahyötyindeksiä, koska raha menee hyödyttämään ko-
tipaikan ulkopuolelle.

Sellaiset rahatapahtumat nostavat aina osaltaan kotipaikkahyötyindeksiä, kun ostetaan palveluita ja tuotteita omalta kotipaikkakunnalta. Taulukosta nähdään ostojen painottuvan melkein kokonaisuudessaan kotipaikoille. Näin rahallinen hyöty jää vaikuttamaan sinne, kun ostetaan paikalliselta taholta.

5.2.2 Yhteenveto hankkeen palvelujen ostoista

Kun kaikki jaksot palvelujen ostoista on taulukoitu, niin lasken ne kaikki yhteen ja saadaan palvelujen ostojen kokonaisluvut, kuten taulukossa 2 voidaan nähdä. Tällaiset yhteenvetotaulukot minä laskin jokaisesta kustannuslajista.

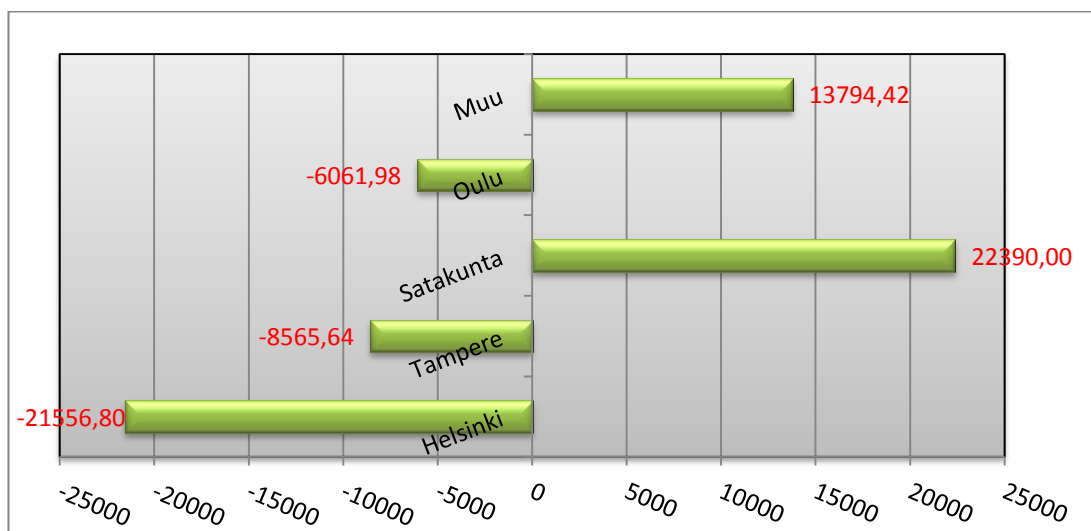
Taulukko 2. Yhteenveto palvelujen ostojen suuntautumisesta

Rahaa tullut yhteensä					Rahaa mennyt yhteensä				
Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu	Muu	Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu	Muu
179916,76	106215,62	24490,00	45855,24	14144,42	-201473,56	-114781,26	-2100,00	-51917,22	-350,00
Suuntautuu kotipaikkaan					Suuntautuu muualle				
Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu	Muu	Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu	Muu
158	47	0	62	1	18	14	3	15	0 kpl
89,77	77,05	0,00	80,52	100,00	10,23	22,95	100,00	19,48	0,00 %

Taulukossa 2 on yhteenlaskettuna kaikki palvelujen ostot euromääräisesti. Olen myös listannut taulukkoon 2 kaikkien rahatapahtumien kappalemäärän, missä alueet ovat suunnanneet ostonsa kotipaikkaan ja kotipaikan ulkopuolelle sekä laskenut niille prosenttiosuudet. Nämä laskelmat ovat tutkimuksen kannalta erityisen tärkeitä, koska niiden avulla voidaan laskea kotipaikkahyötyindeksi.

Helsinki, Tampere ja Oulu ovat suunnanneet pääasiallisesti palvelujen ostonsa kotipaikalle, mutta Satakunnan kaikki kolme ostoa ovat menneet kotipaikan ulkopuolelle. Satakunnalta on ostettu palveluja melko paljon verrattuna Satakunnan itse ostamiin palveluihin.

Kuvassa 6 on vielä havainnollistettuna palvelujen ostot yhteensä, josta ilmenee selkeästi kunkin alueen lopullinen tilanne tämän menolajin osalta. Satakuntaa jäi hyödyttämään paljon rahaa, mutta muut kotipaikat ostivat palveluita paljon muualta. Muut kotipaikat ovat ostaneet jonkin verran palveluja Satakunnan alueelta.

Kuva 6. Palvelujen ostot yhteensä alueittain

5.2.3 Yhteenvedot kaikista kustannuksista

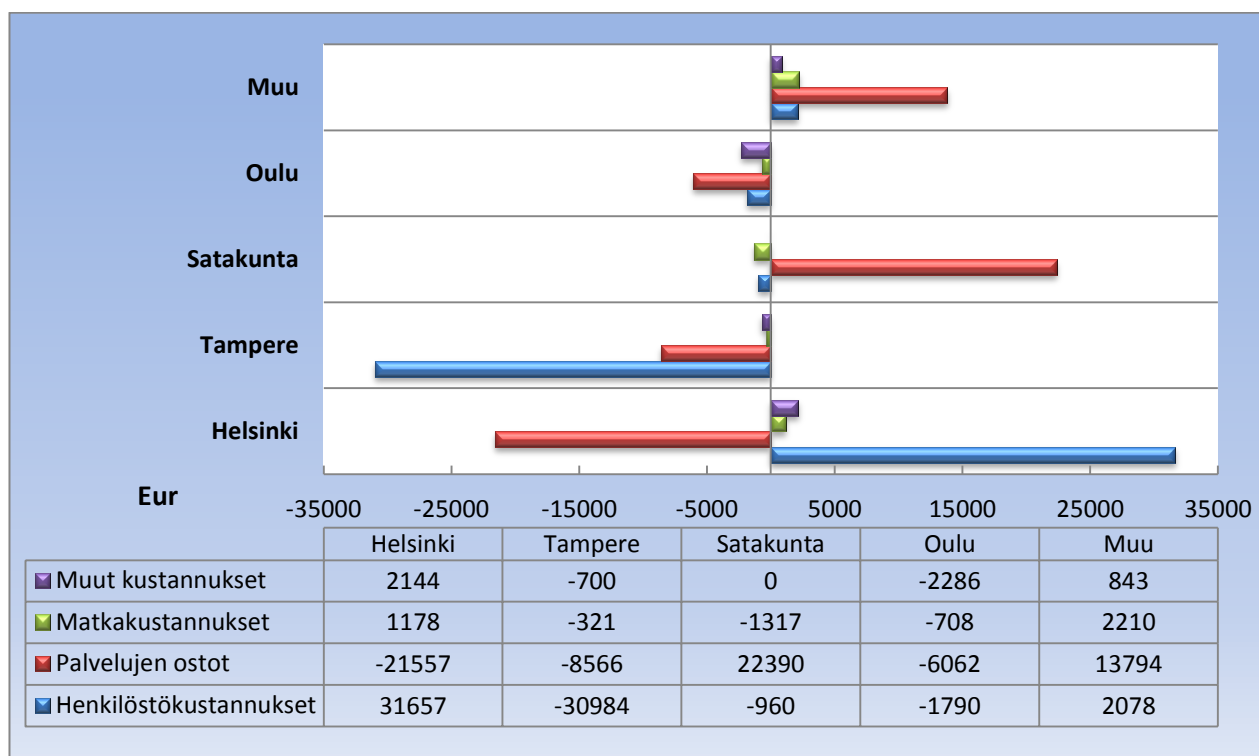
Seuraavaksi esittelen yhteenvetotaulukoita, joiden tiedot ovat kootut aiemmin tehdyistä laskentataulukoista. Olen siis vain siirtänyt jokaisen kustannuslajin yhteistulokset yhteen ja samaan taulukkoon, josta saa hyvän yleiskuvan hankkeen menoista.

Taulukko 3. Yhteenvedo kaikista menolajeista

Kaikki kustannukset yhteensä	Rahaa tullut yhteensä					Rahaa mennyt yhteensä				
	Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu	Muu	Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu	Muu
Henkilöstökustannukset	50998	61800	201138	77172	2629	-19341	-92784	-202098	-78962	-551
Palvelujen ostot	179917	106216	24490	45855	14144	-201474	-114781	-2100	-51917	-350
Matkakustannukset	3292	2588	12126	5911	3079	-2113	-2909	-13443	-6619	-868
Muut kustannukset	5804	2509	376	2190	843	-3660	-3209	-376	-4476	0
Kaikki kustannukset yhteensä	240010	173113	238129	131127	20695	-226588	-213683	-218017	-141974	-1769

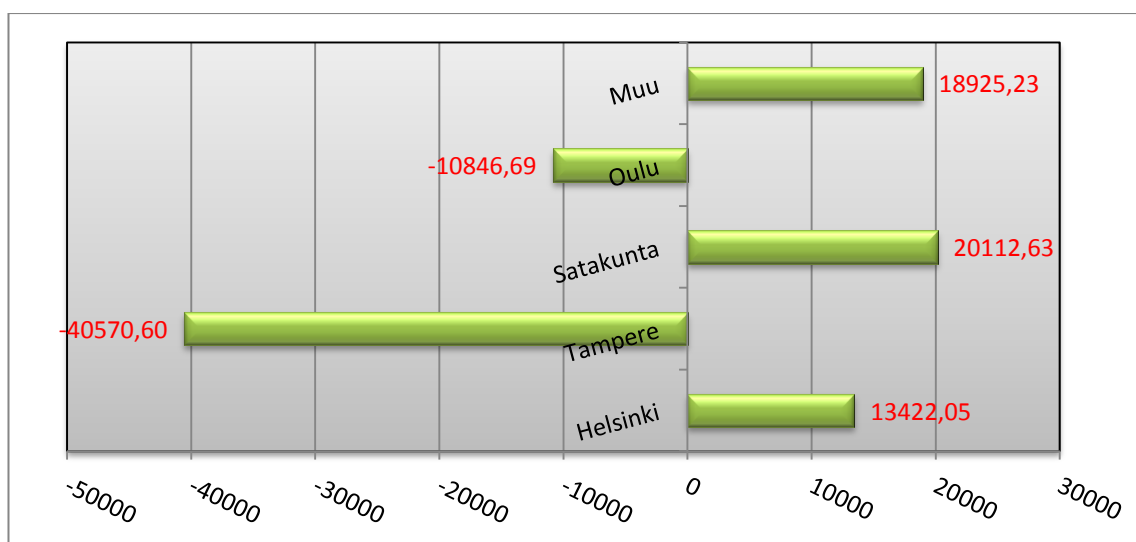
Taulukossa 3 on laskettuna ART360 –hankkeen kaikki menokulut alusta alkaen. Tästä näkee kuinka paljon rahaa on mennyt miltäkin alueelta ja mihin tullut kaiken kaikkiaan. Taulukosta on helppo nähdä, että Helsinkiin ja Satakuntaan menee vaikuttamaan eniten rahaa. Taulukkoon 4 laskin kaikki menot ja tulot yhteen, jotta näkyisi selkeästi, onko kotipaikka jäänyt positiiviselle vai negatiiviselle puolelle.

Taulukko 4. Lopulliset tilanteet alueittain ja kustannuslajeittain

Taulukossa 4 ilmenee lopullinen tilanne, kuinka paljon on rahaa jäänyt alueille ja poistunut alueelta. Satakunta ja Helsinki olivat ne kotipaikoista, jotka jäivät voitolle. Alueen ulkopuolelle suuntautui melko paljon rahatapahtumia. Tampereelta ja Oulusta lähti jokaisen kustannuslajin osalta enemmän rahaa kotipaikan ulkopuolelle kuin tuli kotipaikalle. Eräänä syynä tähän voidaan mainita sen, että vieraiden luennoitsijoiden palkat veivät rahavaroja jonkin verran kotipaikan ulkopuolelle ja majoituskustannuksiin meni jonkin verran varoja vieraille paikkakunnille.

Kuva 7 havainnollistaa meille kotipaikoittain lopullisen tilanteen, jossa kaikki kustannukset ovat laskettu yhteen. Kuva 7 osoittaa, että Tampere ja Oulu ovat menneet selkeästi miinuksien puolelle. Syy selviää edellisen sivun taulukosta 4, jossa suurin kustannustekijä on ollut henkilöstökustannukset. Oulun kohdalla syynä ovat lähinnä palvelujen ostot. Oululaiset matkustivat melko paljon ja majoituskuluihin meni paljon rahaa. Satakunnan ja Helsingin alueet ovat selkeästi plussan puolella. Taulukkoa 4 tarkasteltaessa huomataan Satakunnan hyvän tuloksen syynä olevan suurimmaksi osaksi palvelujen ostot ja Helsingillä olevan henkilöstökustannukset.

Kuva 7. Kaikkien kustannusten lopullinen tilanne

5.2.4 Menojen kotipaikkahyöty

Olen listannut jokaisen rahatapahtuman taulukkoon 5, jossa ilmenee kuinka suuri osa Hankkeen menoista sijoittuu omalle kotipaikalle ja kotipaikan ulkopuolelle kappaleittain ja prosentuaalisesti. Niin kuin selitin aiemmin, olen laskenut nämä kappalemäärät ja prosentuaaliset arvot jokaisen kustannuslajin lopuksi, joten nyt oli helppoa vain laskea ne yhteen taulukossa 5. Näiden lukujen perusteella on helppoa laskea menojen kotipaikkahyötyindeksipisteet.

Taulukko 5. Rahatapahtumien suuntautuminen kappaleittain ja prosentuaalisesti

	Suuntautuu kotipaikkaan					Suuntautuu muualle					
	Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu	Muu	Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu	Muu	
Henkilöstökustannukset	13	26	39	12	2	3	5	1	5	0	kpl
	81,25	83,87	97,50	70,59	100,00	18,75	16,13	2,50	29,41	0,00	%
Palvelujen ostot	158	47	0	62	1	18	14	3	15	0	kpl
	89,77	77,05	0,00	80,52	100,00	10,23	22,95	100,00	19,48	0,00	%
Matkakustannukset	10	28	113	33	5	1	13	25	23	0	kpl
	90,91	68,29	81,88	58,93	100,00	9,09	31,71	18,12	41,07	0,00	%
Muut kustannukset	11	26	3	17	0	1	1	0	5	0	kpl
	91,67	96,30	100,00	77,27	0,00	8,33	3,70	0,00	22,73	0,00	%
Yhteensä	192	127	155	124	8	23	33	29	48	0	kpl
	89,30 %	79,38 %	84,24 %	72,09 %	100,00 %	10,70 %	20,63 %	15,76 %	27,91 %	0,00 %	

Kotipaikkahyötyindeksi laskentakaava:

$$KHi = 50 \times ko\% + 50 \times um\% + 25 \times km\%$$

Josta menojen kotipaikkahyötyindeksikaava on:

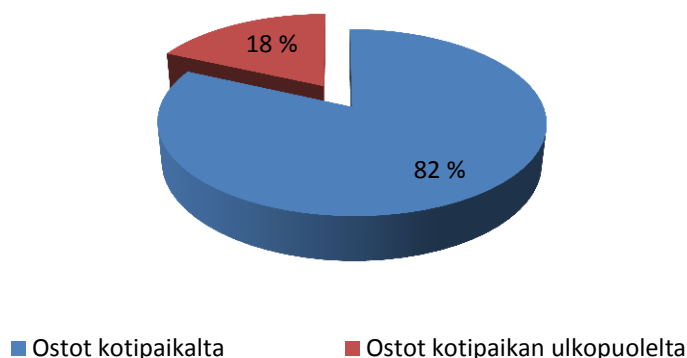
$$50 \times ko\%$$

Taulukosta 5 pitää laskentakaavaa varten katsoa, kuinka suuri osa kustannuksista prosentuaalisesti on suuntautunut kotipaikkaan. Esimerkiksi Helsingin kustannuksista on 89,30 % suuntautunut omalle kotipaikalle eli Helsinkiin. Näin Helsingin kotipaikan menojen kotipaikkahyötyindeksi saadaan kaavasta: $50 \times 0,8930 = 44,65$ pistettä.

Taulukko 6. Menojen kotipaikkahyötyindeksi

	Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu
Kaava	$50 \times 0,8930$	$50 \times 0,7938$	$50 \times 0,8424$	$50 \times 0,7209$
indeksi	44,65	39,69	42,12	36,05

Taulukossa 6 on laskettuna kaikkien alueiden menojen kotipaikkahyötyindeksi. Tämän jälkeen lasketaan tulojen kotipaikkahyötyindeksi, jonka jälkeen saadaan laskettua koko hankkeen kotipaikkahyötyindeksi.

Kuva 8. Ostojen jakaantuminen kotipaikalle ja sen ulkopuolelle.

Kuvassa 8 olen havainnollistanut koko hankkeen kustannuksista menevän vain 18 prosenttia kotipaikan ulkopuolelle eli noin reilu kuudennes kokonaismäärästä.

5.3 Tulojen kotipaikkahyötyindeksi

Tulojen kotipaikkahyötyindeksi on laskennallisesti melko yksinkertainen tässä tutkimuksessa. ART360 –hankkeen kaikki tulot koostuvat Euroopan Sosiaalirahaston tuesta ja kuntarahasta. Hankkeen avustuksista 85 % tulee ESR:ltä ja 15 % kunnalta eli toisin sanoen 85 % tulee kotipaikan ulkopuolelta ja 15 % kotipaikalta. Jo tästä seikasta voi päätellä, että tulojen kotipaikkahyötyindeksipisteet ovat erittäin hyvät, koska suurin osa tuloista tulee kotipaikan ulkopuolelta hyödyttämään kotipaikkaa. Seuraavaksi pyrin selventämään hieman tulojen kotipaikkahyötyindeksin muodostumista tässä tutkimuksessa.

Taulukko 7. Kuntaraha, ESR ja johtamiseen, koordinointiin ja hallinnointiin tarkoitettu avustusraha

Alue	Kuntaraha	ESR	Yhteensä
Satakunta	35000	180833	215833,00
Oulu	30000	155000	185000,00
Tampere	40000	206667	246667,00
Helsinki	11250	58125	69375,00
Suomen Taiteilijaseura	11250	58125	69375,00
Kuvasto	11250	58125	69375,00
Taidemaalariliitto	11250	58125	69375,00
AV-Arkki	5000	25833	30833,00
Joht., hallin. Ja koord.		77500	77500
Yhteensä	155 000 €	878 333 €	1 033 333 €
Prosenttiosuus	15,00 %	85,00 %	100,00 %

Taulukossa 7 näemme kuntarahan ja EU:n rahoituksen lukemat euroina ja prosentteina. Satakunta sai ESR:ltä vielä lisäksi johtamiseen, hallinnointiin ja koordinointiin tarkoitettua 77 500 euroa, jonka tässä tutkimuksessa katsotaan jakaantuvan tasan jokaiselle kahdeksalle kohteelle eli 9687,50 €/kohde. Taulukossa 7 se on lyhennettynä joht., hallin. ja koord. Koko hankkeen budjetti on kaiken kaikkiaan 1 033 333 €. Suomen Taiteilijaseura, Kuvasto, Taidemaalariliitto ja AV-Arkki kuuluvat Helsingin alueeseen

Kotipaikkahyötyindeksin laskentakaava on siis:

$$KHi = 50 \times ko\% + 50 \times um\% + 25 \times km\%$$

Tulojen kotipaikkahyötyindeksikaava on:

$$50 \times um\% + 25 \times km\%$$

Taulukko 8. Tulojen kotipaikkahyötyindeksi

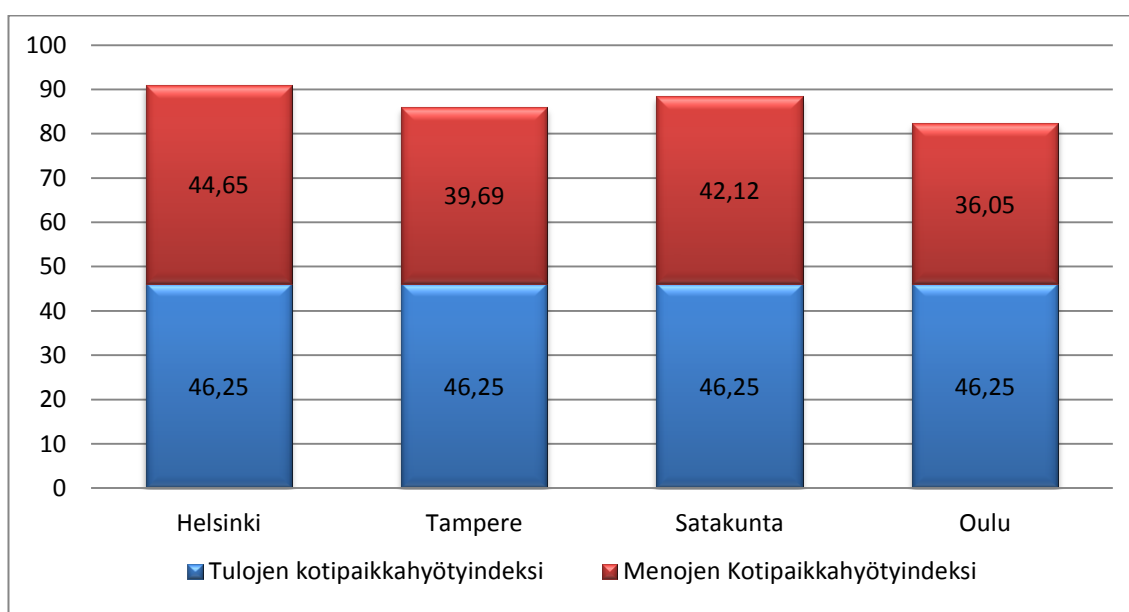
Ulkopuolelle suoritettu myynti (um-%)	Kotipaikalle suoritettu myynti (km-%)	Tulojen kotipaikkahyötyindeksi 50 x um-% + 25 x km-%
50 x 0,85 = 42,5	25 x 0,15 = 3,75	42,5 + 3,75 = 46,25

Tulojen kotipaikkahyötyindeksipisteet ovat joka kotipaikassa samat, koska ESR:n avustuksen ja kuntarahan määrä on prosentuaalisesti sama joka alueessa.

6 KOTIPAIDKAHYÖTYINDEKSIN TULOKSET

6.1 Laskennan tulokset

Laskennan tulokset lasketaan seuraavaksi. Se on verrattain helppoa, sillä tässä vaiheessa ei tarvitse tehdä muuta kuin laskea menojen ja tulojen kotipaikkahyötyindeksi yhteen. Tutkimuksessa on laskettu myös kotipaikkahyöty euroina joka auttaa hahmottamaan hankkeen kotipaikalleen tuomaa hyötyä rahallisesti. Sen jälkeen olen hieman analysoinut tuloksia.

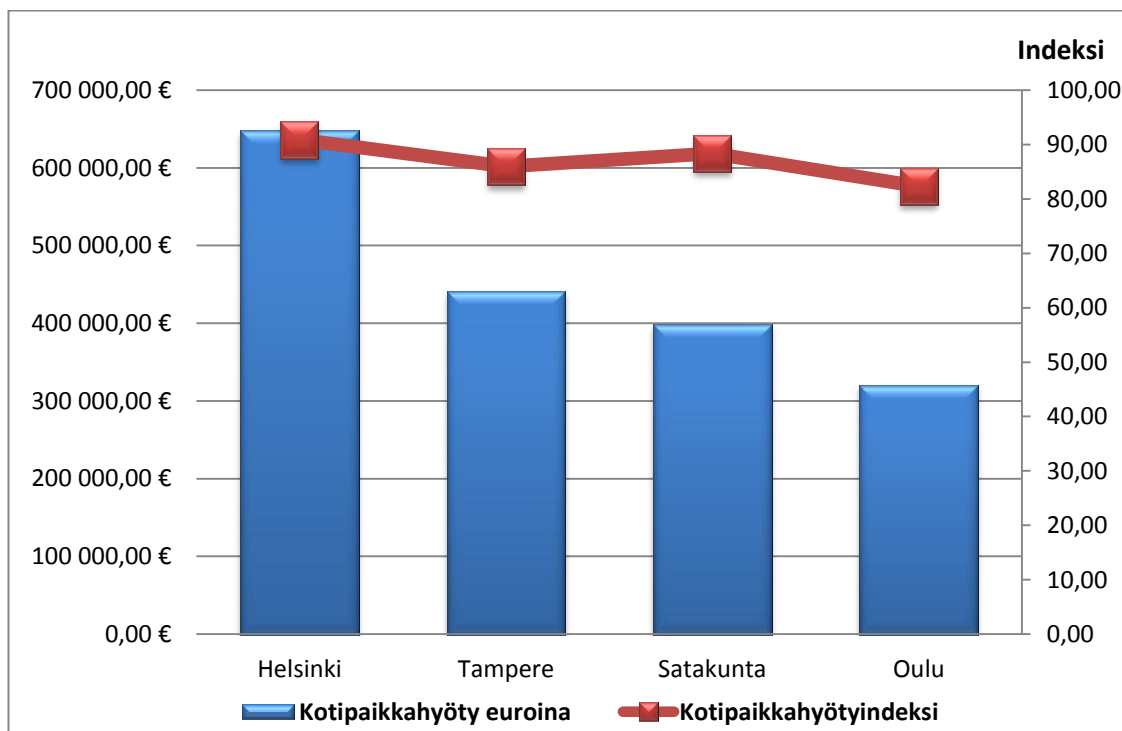
Kuva 1. Tulojen ja menojen kotipaikkahyötyindeksi yhteensä

Kuvassa 9 on esiteltynä tulojen ja menojen kotipaikkahyötyindeksit havainnollistavana pylväsdiagrammina. Taulukossa 9 on tulojen ja menojen kotipaikkahyötyindeksi pisteet laskettuna yhteen.

Taulukko 9. Kotipaikkahyötyindeksi ja kotipaikkahyöty euroina

	Helsinki	Tampere	Satakunta	Oulu
Kotipaikkahyötyindeksi	90,90	85,94	88,37	82,30
Kotipaikkahyöty euroina	648 608,77 €	440 622,11 €	398 584,93 €	320 455,63 €
Hankkeen budjetti	356 770,50 €	256 354,50 €	225 520,50 €	194 687,50 €

Taulukossa 9 on lisäksi laskettuna myös jokaiselle alueelle kotipaikkahyödyn euroina. Taulukossa on näkyvissä kunkin alueen budjetti, jotta saataisiin parempi käsitys kotipaikkahyödyn vaikutuksesta todellisuudessa. Saatat ihmetellä kotipaikkahyödyn euroina olevan enemmän kuin alueen budjetti, mutta sen kuuluukin olla näin. Kuten aiemmin kerroin, kaava euroiksi muuntamiseen on $2 \times KHi \times \text{budjetti}$. Ilman kerrointa voitaisiin ilmaista vain, että kuinka suuri osa budjetista jää hyödyttämään kotipaikkaa. Kertoimella 2 voidaan ilmaista myös samalla kustannuksien hyöty kotipaikalle. Siksi kotipaikkahyöty euroina kuuluu olla selkeästi suurempi kuin hankkeen budjetin.

Kuva 2. Kotipaikkojen indeksipisteet ja kotipaikkahyöty euroina samassa kuvaajassa

6.2 Tulosten analysointi

Jokaisen neljän kotipaikan kotipaikkahyötyindeksi lukemat ovat todella hyvät. Taulukosta 9 huomattiin, että huonoin pistemäärä on Oululla 82,30 pistettä ja paras Hel-

singillä 90,90 pistettä. Terttu Heinon ja Johanna Välimäen tutkimuksissa vain pari yritystä sai indeksikseen juuri yli 75 pistettä eli tämän tutkimuksen kaikilla kotipaikoilla on erittäin hyvä kotipaikkahyötyindeksi. Indeksipisteet ovat hyvät osiksi sen tähden, koska suurin osa avustuksista tulee kotipaikan ulkopuolelta eli Euroopan Sosiaalirahastosta. Tulojen pisteet ovat 46,25, joka on miltei suurin mahdollinen pistemäärä eli 50 pistettä.

Menojen hyvä pistemäärä selittyy yksinkertaisesti sillä, että suurin osa ostoista on suoritettu omassa kotipaikassa, joten rahan hyöty on jäänyt sinne. Suurin osa matkakustannuksista on ostettu kotipaikalta meno-paluu lippuina eli hyöty jää kotipaikalle. Kun on käytetty omaa autoa, niin oletetaan polttoaineen olevan ostettu kotipaikalta. Joissakin tapauksissa ei selvinnyt, onko ostettu meno-paluu lippu kotipaikalta vai ensiksi kotipaikalta menolippu ja sitten paluulippu kotipaikan ulkopuolelta, jolloin paluulipun ostohinnan hyöty menisi alueen ulkopuolelle. Näissä tapauksissa on oletettu hankkeen ostaneen meno-paluu lipun. Tutkimuksen yhteneväisyyden kannalta oli pakko ottaa tietty linja. Onneksi epäselviä tapauksia oli kuitenkin minimaalisesti.

Menojen pisteitä pudottavat lähinnä majoituskulut vieraalla paikkakunnalla, jolloin hyöty menee siihen paikkakuntaan, jossa majoituspaikka sijaitsee. Joskus on myös tilattu luennoitsija kotipaikkojen ulkopuolelta, jolle maksettu palkka menee vaikuttamaan sinne. Tampereen alueelta meni jonkin verran henkilöstökustannuksia hyödyttämään Helsingin aluetta.

Yleisesti ottaen ART360 –hankkeen kotipaikkahyötyindeksi on erinomaista tasoa. Hankkeen toiminta suuntaa pääasiallisesti hyödyn omalle kotipaikalleen, mikä on tietysti hyvä asia.

6.3 Yritystoiminnan tuomat muut hyödyt paikkakunnalle

Yritystoiminta on tärkeä osa kaupungin/ kunnan toimintaa. Yritykset tuovat ihmisille työpaikkoja ja tuottavat suuren osan tarjotuista tavaroista ja palveluista. Yritykset maksavat veroja ja veronluonteisia maksuja sekä ovat yhteyksissä ulkomaihin kaupankäynnin puitteissa (Heino 2002, 10).

Tämän tutkimuksen tarkoitus on mitata ART360 –hankkeen toiminnan tuoma hyöty numeerisesti, euroina ja prosentteina. On monia keinoja saada käsitys hankkeen tuomasta hyödystä numeerisesti esimerkiksi budjetin, verotettavan tulon tai maksettujen palkkojen määrästä katsottaessa, mutta mikään näistä ei kerro todellisuudessa, kuinka suuri osa varoista menee hyödyksi kotipaikalle ja kotipaikan ulkopuolelle.

Kotipaikkahyötyindeksi yhdistää kaikki nämä edellä mainitut tavat yhdeksi mittariksi, joka määrittää juuri hankkeen tuoman hyödyn numeerisesti kotipaikkakunnalle.

Tämä tutkimus ei kuitenkaan valaise hankkeen kotipaikalle tuomia laadullisia hyötyjä, kuten esimerkiksi hyvä maine. Sen voi kätevästi selvittää, vaikka tekemällä puhe-
linhaastattelun satunnaisesti valittavalle joukolle, joka mittaa tyytyväisyyttä, tunnetavuutta ja yleistä mielipidettä hankkeesta.

7 YHTEENVETO

Tutkimuksen teko oli mielenkiintoista. Oli kiinnostavaa nähdä, miten oikeasti raha menee ja tulee vaikuttamaan minnekin. Tutkimuksen aikana oppi ymmärtämään rahan todellista liikettä eri kustannuslajeissa eri paikkakunnilla. Tutkimusta oli mukava tehdä johtuen hyvistä ja selkeistä hankkeen kirjanpidoista, joista selvisi aina melko nopeasti tutkimukseen tarvittavat tiedot. Yleensä ostokäyttäytymistä tutkitaan kuluttajien näkökulmasta, mutta kotipaikkahyötyindeksi tarjoaa pääsyn yrittäjän näkökulmaan.

Terttu Heino listaa kolme tapaa käyttää tutkimuksen tuloksia:

- 1) Esimerkiksi ART360 -hanke voi seurata kotipaikkahyötyindeksin muuttumista vuosittain ja tehdä osittain päätöksiä sen perusteella.
- 2) Hanke voi verrata indeksiään muiden samantyyppisten liiketoimijoiden indeksilukemiin.
- 3) Hanke voi verrata omia indeksilukuja asetettuihin tavoitteisiin.

Nykypäivänä talousvaikeuksien painaessa monia valtioita, voi kotipaikkahyötyindeksi olla liiketoiminnan harjoittajien kannalta huomattavasti kiinnostavampi mittari kuin yhdeksän vuotta sitten, kun Heino teki työnsä samasta aiheesta. Hän toteaa työssään, ettei yrityksiä välttämättä kiinnosta mitata kotipaikkahyötyindeksiään. Nyt taloudellisten ongelmien keskellä ja yhteiskunnallisten kriisien kasvaessa, voisi olla hyödyllistä laskea, minne rahat menevät ja jäävät vaikuttamaan. Mihin rahat oikeasti menevät? On ymmärrettävää, että monet yritykset eivät halua kotipaikkahyötyindeksiään laskettavan, sillä tällainen tutkimus vaatii tarkat tiedot jokaisesta rahatapahtumasta. Tällainen tutkimus paljastaa jo yrityksen toiminnasta melkoisen paljon.

Tutkimuksen tulokset ovat erittäin luotettavat, koska laskelmat ovat tehty miltei koko hankkeen olemassaolo ajasta eli tutkimusta varten ei ole otettu vain pientä otosta. Toki suurissa yrityksissä on otettava pienempi otos kirjanpidoista, koska rahatapah-

tumia on niin paljon. Tässä tutkimuksessa oli ART360 –hankkeen kirjanpidoissa juuri sopivasti rahatapahtumia luotettavan tuloksen saamiseksi, mutta ei kuitenkaan liikaa, jotta työn määrä ei tulisi kohtuuttomaksi.

Kaupunkien ja kuntien ylimmät johtohenkilöt saattaisivat olla erittäin kiinnostuneita siitä, minne menevät valtion ja kunnan antamat avustukset vaikuttamaan. Kerääntyvätkö avustusrahat jonnekin tiettyyn kohteeseen vai jakautuvatko ne tasaisesti joka kohteelle niin kuin oli tarkoitus?

Minun mielestäni kotipaikkahyötyindeksi on erittäin varteenotettava vaihtoehto mitaamaan organisaation taloudellista vaikutusta. Kotipaikkahyötyindeksi on mielestäni helppo toteuttaa, jos kirjanpitoaineisto on vain tarpeeksi täsmällinen. Toteutukseltaan tämä tutkimusmenetelmä on erittäin edullinen.

LÄHTEET

Alhola, K. 2008. Toimintolaskenta. Helsinki. WSOY.

Alhola, K & Lauslahti, S. 2003. Laskentatoimi ja kannattavuuden hallinta. Porvoo. WSOY

Heino, T. 2002. Kotipaikkahyötyindeksi. Kankaanpää. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Neilimo, K & Uusi-Rauva, E. 2005. Johdon laskentatoimi. Helsinki. Edita.

Tomperi, S. 2011. Käytännön kirjanpito. Helsinki. Edita.

Välimäki, J. 2004. Matkailun tuoma hyöty Merikarvian kunnalle kotipaikkahyötyindeksillä laskettuna. Kankaanpää. Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Opetushallituksen www-sivut. 2010. Yleistä BSC-mallista. Viitattu 8.11.2011.

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/leonardo_quality_in_vet_schools/balanced_scorecard/yleista_bsc_mallista

Rakennerahastojen www-sivut. 2011. ESR-ohjelma. Viitattu 8.11.2011.

http://www.rakennerahastot.fi/rakennerahastot/fi/02_eu_rr_ohjelmat/02_esr/index.jsp

Art360:n www-sivut. 2011. Viitattu 8.11.2011.

<http://www.art360.fi/>

Nurmi, C & Kuusimäki, T. 2008. ART360 – Kuvataiteen uusien liiketoimintamallien ja manageroinnin kehittäminen. Hankesuunnitelma. Julkistamaton.